

Designing a Smart Land Use Evaluation Model in the Textile Industry

Bahareh Marandi ¹, GholamReza MemarZadeh Tehran ^{*2}, Morteza Mousakhani ³, Hasan Ghanimati ⁴

1- PhD student in Public Administration, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

2*- Associate Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3- Professor, Department of Public Administration, Tehran Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4- Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract

Background and Objective: The main goal of this research is to propose a comprehensive model for land use evaluation in the textile industry, which can facilitate sustainable development based on climatic, social, and economic needs, with an emphasis on appropriate investment and technology.

Methodology: This study adopts a quantitative approach and utilizes the Delphi method. Data were collected through a structured questionnaire in two phases, including expert consultation with textile industry specialists and senior managers, followed by a survey of managers and experts in the industry. The sample for the first phase was selected using purposive sampling, and for the second phase, stratified random sampling was applied, including 384 individuals from textile industry managers, experts, and relevant authorities. SPSS software was used for data analysis.

Findings: The results indicate that land use evaluation in Iran's textile industry is divided into seven main dimensions: climatic conditions, community needs and consumption trends, investment and marketing, technical knowledge and technology, executive factors, managerial and legal factors, and economic-social factors. Specifically, components such as climatic localization, community lifestyle, competitive marketing, production automation, appropriate executive structure, alignment of national laws with local conditions, and job creation for local communities were identified as key factors.

Conclusion: The findings of this study show that land use evaluation in the textile industry can lead to important outcomes such as regional balance, sustainable development, territorial integrity, environmental protection, and increased industrial efficiency and productivity. Furthermore, this model, by strengthening economic and social conditions, can contribute to reducing inequalities and improving social welfare. This research proposes a comprehensive model for land use evaluation in the textile industry, which can be applied in the planning and policymaking processes for the development of this industry in the country and pave the way for improving sustainability and equitable regional development.

Keywords: Land planning, mart management, smart evaluation.

Citation:

Marandi, B. , MemarZadeh tehran, G. , Mousakhani, M. , & Ghanimati, H. (2024). Designing a Smart Land Use Evaluation Model in the Textile Industry. *Journal of Intelligent Marketing Management*, 5(2), 366-392.

طراحی مدل ارزیابی آمایش سرزمینی هوشمند در صنعت نساجی

بهاره مرندی^۱، غلامرضا معمارزاده طهران^{۲*}، مرتضی موسی خانی^۳، حسن غنیمتی^۴

۱- دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

۲- دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- استاد گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۴- استادیار گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: هدف اصلی این پژوهش، ارائه مدلی جامع برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی است که بتواند بر اساس نیازهای اقلیمی، اجتماعی و اقتصادی، و با تاکید بر سرمایه گذاری و تکنولوژی مناسب، زمینه ساز توسعه پایدار باشد.

روش شناسی: این پژوهش با رویکرد کمی و با استفاده از روش دلفی انجام شده است. داده ها از طریق پرسشنامه ساختاریافته جمع آوری شده و در دو مرحله شامل نظرخواهی از خبرگان و متخصصان صنعت نساجی و مدیران ارشد، و نظرسنجی از مدیران و کارشناسان این صنعت به دست آمده است. نمونه آماری در مرحله نخست با روش نمونه گیری هدفمند و در مرحله دوم با نمونه گیری تصادفی طبقه ای شامل ۳۸۴ نفر از مدیران و کارشناسان صنعت نساجی و مسئولان مرتبط بوده است. برای تحلیل داده ها از نرم افزارهای SPSS استفاده شده است.

یافته ها: نتایج پژوهش نشان می دهد که ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی ایران به هفت بُعد اصلی تقسیم می شود: شرایط اقلیمی، نیازهای جامعه و گرایش های مصرف، سرمایه گذاری و بازاریابی، دانش فنی و تکنولوژی، عوامل اجرایی، عوامل مدیریتی و قانونی، و عوامل اقتصادی-اجتماعی. به طور خاص، مؤلفه هایی مانند بومی سازی اقلیمی، سبک زندگی جامعه، بازاریابی رقابتی، خودکارسازی تولید، ساختار اجرایی مناسب، تناسب قوانین ملی با شرایط محلی، و اشتغال آفرینی برای جوامع محلی به عنوان عوامل کلیدی شناسایی شدند.

نتیجه گیری: نتایج این پژوهش نشان می دهد که ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی می تواند به نتایج مهمی مانند تعادل منطقه ای و توسعه پایدار، یکپارچگی سرزمینی، حفاظت محیط زیست، و افزایش کارآیی و بهره وری صنعتی منجر شود. همچنین، این مدل با تقویت شرایط اقتصادی و اجتماعی، به کاهش نابرابری ها و افزایش رفاه اجتماعی کمک می کند. پژوهش حاضر مدل جامعی را برای آمایش سرزمین در صنعت نساجی پیشنهاد می دهد که می تواند در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های توسعه این صنعت در کشور به کار گرفته شود و زمینه ساز بهبود پایداری و توسعه عادلانه منطقه ای گردد.

کلیدواژه ها: آمایش سرزمین، ارزیابی، نساجی.

استناد:

مرندی، بهاره و معمارزاده طهران، غلامرضا و موسی خانی، مرتضی و غنیمتی، حسن. (۱۴۰۳). طراحی مدل ارزیابی آمایش سرزمینی هوشمند در صنعت نساجی. مدیریت بازاریابی هوشمند، ۵(۲)، ۳۶۶-۳۹۲.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۲

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۱۸

<https://doi.org/JABM.3.2.15564.35125656565047>

نشریه مدیریت بازاریابی هوشمند، ۱۴۰۳، دوره ۵، شماره ۲، پیاپی ۲۴

ناشر: نشریه مدیریت بازاریابی هوشمند

نوع مقاله: علمی پژوهشی

© نویسندگان

مقدمه

صنعت نساجی، به عنوان یکی از صنایع قدیمی و پر اهمیت، در دهه‌های اخیر تحولات چشمگیری را تجربه کرده است. با توجه به تغییرات تکنولوژی، تقاضای بازار و مسائل زیست محیطی، ارزیابی آمایش سرزمین در این صنعت به یک ضرورت تبدیل شده است. آمایش سرزمین در صنعت نساجی به معنای بررسی و تحلیل عوامل مختلفی است که بر مکان‌یابی، توسعه و بهره‌برداری از واحدهای تولیدی نساجی تأثیر می‌گذارند (فیدن و همکاران، ۲۰۲۴). با توجه به اهمیت صنعت نساجی در اقتصاد کشور و تأثیرات آن بر محیط زیست و جامعه، توجه به این موضوع و تلاش برای رفع چالش‌های موجود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توسعه مدل‌های ارزیابی، به‌روزرسانی مستمر داده‌ها، توجه به تغییرات اقلیمی، مشارکت ذینفعان و توجه به ملاحظات اجتماعی و زیست محیطی، می‌توان به ارزیابی‌های دقیق‌تر و کارآمدتری در این زمینه دست یافت (فونسکا و همکاران، ۲۰۲۳). مقالات بررسی شده چالش‌های متعددی را در زمینه آمایش سرزمینی و ارزیابی تأثیرات زیست محیطی، به‌ویژه در صنعت نساجی، مورد تأکید قرار داده‌اند. مسائل کلیدی شامل کمبود داده‌ها و عدم دسترسی به اطلاعات است که می‌تواند منجر به اتخاذ تصمیمات نادرست شود (فیدن و همکاران، ۲۰۲۴). تأثیرات زیست محیطی و اجتماعی غالباً نادیده گرفته می‌شوند و این امر نیاز به مدل‌های ارزیابی جامع را ضروری می‌سازد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۰). سیاست‌های ناکافی و عدم هماهنگی بین نهادها می‌تواند روند ارزیابی را مختل کند (گومز و همکاران، ۲۰۲۴). عدم مشارکت جامعه محلی نیز ممکن است به مقاومت در برابر پروژه‌ها منجر شود (نوروزی و عبدی، ۲۰۲۰). علاوه بر آن، روش‌های سنتی ارزیابی تأثیرات زیست محیطی معمولاً تنها بر تأثیرات منفی تمرکز دارند و مزایای اقتصادی و اجتماعی را نادیده می‌گیرند (محب علی و همکاران، ۲۰۲۰). برای مقابله با این چالش‌ها، پیشنهاد شده که سیستم‌های اطلاعاتی مناسب پیاده‌سازی شده، همکاری بین نهادها تقویت شود؛ سیاست‌های جامع توسعه یافته و از رویکردهای نوآورانه‌ای استفاده شود (میرمحمدی و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین؛ مسئله اصلی این پژوهش، طراحی مدلی جامع و کاربردی برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی ایران است که بتواند ابعاد، مؤلفه‌ها و سنجه‌های مرتبط را شناسایی کرده، عوامل مؤثر بر این ارزیابی را مشخص نماید، و آثار و پیامدهای آن را پیش‌بینی کند. این مدل باید قادر باشد با توجه به اهداف و سیاست‌های برنامه توسعه هفتم، راهکارهایی عملی برای بهبود توزیع فضایی صنایع نساجی و افزایش بهره‌وری آنها ارائه دهد. این پژوهش قصد دارد با بهره‌گیری از رویکردهای علمی و مطالعات میدانی، مدلی کارآمد برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی ایران ارائه دهد. نتایج این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و فعالان صنعت نساجی در اتخاذ تصمیمات آگاهانه و استراتژیک کمک کند و زمینه را برای توسعه متوازن و پایدار این صنعت در کشور فراهم آورد. بنابراین، این تحقیق به دنبال پاسخ دادن به این سوال اساسی است که، مدل ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی ایران، با توجه به برنامه توسعه هفتم، چگونه است؟

¹ Fidan et al.

² Fonseca

³ Gomes et al.

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

کلمه آمایش از مصدر آمودن به معنای آمیختن، در هم ریختن، آراستن و نظم دادن است. به نظر شما چرا در سال‌های اخیر جغرافی دانان از این کلمه بیشتر استفاده می‌کنند؟ در واقع، آمایش سرزمین ترکیبی از رشته‌های مختلف علوم انسانی تجربی و فنی است که با مشارکت منطقی و شیوه‌ای هماهنگ به سازماندهی سرزمین می‌پردازد. در واقع سرزمین محدوده قلمرو و مرزهای یک کشور شامل خشکی‌ها، آب‌ها، فضای بالای آن تا اعماق زمین است. آمایش سرزمین، یک رویکرد جامع و فراگیر برای توسعه پایدار است که با هدف توزیع عادلانه فرصت‌ها و منابع در سطح سرزمین انجام می‌شود. این فرایند، با در نظر گرفتن ظرفیت‌های اکولوژیکی و اجتماعی مناطق مختلف، به دنبال ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های انسانی و محیط زیست است. آمایش سرزمین، به عنوان یک ابزار کلیدی در برنامه‌ریزی ملی و منطقه‌ای، به دنبال بهبود کیفیت زندگی مردم و حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی کشور است (بختیاری، ۱۴۰۲).

تعریف ارائه شده توسط آبیاری (۱۴۰۰) یک تعریف جامع و همه جانبه از آمایش سرزمین ارائه می‌دهد. این تعریف به خوبی بر ابعاد مختلف آمایش، از جمله اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی، تاکید دارد و همچنین بر اهمیت تحقق آینده‌ای مطلوب برای جامعه تاکید می‌کند (آبیاری، ۱۴۰۰). آمایش سرزمین برنامه‌ای است که به تنظیم رابطه انسان و فضا و فعالیت‌هایش به منظور بهره‌برداری منطقی از همه امکانات، از جهت تعادل منطقه‌ای، بهبود وضعیت مادی و معنوی انسان و حفاظت از محیط‌زیست می‌پردازد. این برنامه، براساس ارزش‌های اعتقادی و فرهنگی با ابزار علم و تجربه در طول زمان شکل می‌گیرد. آمایش به عنوان مجموعه‌ای از اهداف و فعالیت‌هایی تعریف شده است که از طریق آن‌ها مردم با زمین و اکوسیستم‌های زمینی تعامل می‌کنند. این مفهوم به «ترکیبی از ترتیبات، اقدامات و ورودی‌هایی که افراد در یک نوع زمین خاص به کار می‌گیرند» اشاره دارد. آمایش سرزمین به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تغییرات محیطی جهانی شناخته می‌شود (الیس، ارل، گلدوییک، کیز کلاین؛ ۲۰۱۹). همچنین، آمایش سرزمین برنامه‌ای راهبردی است که به تعادل بخشی میان فعالیت‌ها، جمعیت و زیرساخت‌ها پرداخته و بر پایه توانایی‌ها و ظرفیت‌های ذاتی سرزمین بنا شده است (وکیلی، ۱۴۰۰). آمایش سرزمین، یک رویکرد جامع و فراگیر است که با تلفیق دانش اقتصاد، جغرافیا و جامعه‌شناسی، به دنبال ایجاد تعادل بین انسان، فضا و فعالیت‌های اقتصادی است. این فرایند، با تعیین بهترین مکان برای فعالیت‌های مختلف و هماهنگی بین بخش‌های مختلف اقتصادی، به دنبال توسعه پایدار و متوازن در سطح ملی و محلی است. آمایش سرزمین، به عنوان یک سند بالادستی، راهبردهای توسعه بلندمدت را مشخص کرده و با ایجاد یک چارچوب منسجم، به رفع چالش‌ها و تنگناهای توسعه کمک می‌کند (بختیاری، ۱۴۰۲). همانگونه که مشخص است تعاریف متعددی از آمایش سرزمین ارائه شده است. در جدول (۲-۱) تعاریف محققان به ترتیب سال آمده است که وجوه اشتراک این تعاریف عبارتند از: تعادل بین انسان و فضا؛ بسیاری از تعاریف بر اهمیت ایجاد تعادل بین نیازهای انسانی و استفاده از منابع فیزیکی و فضایی (مانند زمین) تاکید دارند... استفاده بهینه از منابع؛ استفاده کارآمد از منابع طبیعی و انسانی در بیشتر تعاریف به عنوان هدف اصلی آمایش سرزمین مطرح شده است... توزیع عادلانه فرصت‌ها و منابع؛ تعاریف متعددی به اهمیت توزیع عادلانه فعالیت‌ها، جمعیت و فرصت‌های اقتصادی در سراسر کشور اشاره می‌کنند... توسعه پایدار: در بسیاری از تعاریف، توسعه پایدار به عنوان هدف نهایی آمایش سرزمین معرفی شده است که شامل هماهنگی بین عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است... برنامه‌ریزی فضایی و منطقه‌ای: بسیاری از تعاریف به

برنامه‌ریزی فضایی یا منطقه‌ای برای هماهنگی فعالیت‌های اقتصادی و انسانی اشاره دارند. پایداری زیست‌محیطی: حفاظت و پایداری منابع زیست‌محیطی در کنار توسعه اقتصادی و اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

رویکردهای نظری به آمایش سرزمین

۱. نظریه مکان مرکزی کریستالر

این نظریه به دنبال کشف الگوهای منظم در توزیع جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی در یک منطقه است. کریستالر با مطالعه مناطق هموار و مسطح، به این نتیجه رسید که مراکز شهری و روستایی به صورت شبکه‌ای منظم و شبیه به سلول‌های شش ضلعی در فضا توزیع می‌شوند. اندازه و فاصله این مراکز به عوامل مختلفی مانند جمعیت، سطح خدمات و قدرت خرید بستگی دارد. از دیدگاه کریستالر، هر مرکز شهری حوزه نفوذ مشخصی دارد و ارائه دهنده خدمات خاصی به مناطق اطراف خود است.

۲. نظریه کاربری اراضی یا نظریه مکانیابی صنعتی

این نظریه به دنبال یافتن بهترین مکان برای استقرار فعالیت‌های صنعتی است. بر اساس این نظریه، مکان‌یابی صنایع باید به گونه‌ای باشد که هزینه‌های تولید به حداقل رسیده و سودآوری به حداکثر برسد. عوامل مختلفی مانند دسترسی به منابع طبیعی، نیروی کار، بازار و زیرساخت‌ها در انتخاب مکان مناسب برای صنایع نقش دارند.

۳. نظریه قطب رشد

این نظریه بر نقش صنایع پیشرو در ایجاد توسعه اقتصادی تاکید می‌کند. بر اساس این نظریه، توسعه اقتصادی از یک یا چند نقطه خاص آغاز می‌شود و سپس به سایر مناطق گسترش می‌یابد. این نقاط که به عنوان قطب‌های رشد شناخته می‌شوند، معمولاً دارای صنایع پیشرفته و زیرساخت‌های قوی هستند.

۴. نظریه مرکز رشد

این نظریه تکمیل‌کننده نظریه قطب رشد است. بر اساس این نظریه، برای ایجاد توسعه متوازن، علاوه بر قطب‌های رشد، به مراکز رشد واسط نیز نیاز است. این مراکز رشد واسط، نقش واسطه بین قطب‌های رشد و مناطق روستایی را ایفا می‌کنند و به توزیع عادلانه‌تر توسعه کمک می‌کنند (بختیاری، ۱۴۰۲).

۵. نظریه عدالت منطقه‌ای

دیوید هاروی با انتشار کتاب «عدالت اجتماعی و شهر»، عدالت اجتماعی را از دیدگاه جغرافیایی بررسی کرد. این نظریه به توزیع عادلانه منابع و امکانات بین مناطق مختلف کشور تأکید دارد. عدالت منطقه‌ای به معنای توزیع درآمد و منابع به گونه‌ای است که نیازهای جمعیت هر منطقه برآورده شده و نابرابری‌ها کاهش یابد. در این راستا، سازماندهی و سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی نیز باید به نحوی شکل گیرند که زندگی در مناطق محروم بهبود یابد.

۶. نظریه مرکز-پیرامون

این نظریه که به عنوان تکامل یافته نظریه مراکز رشد شناخته می‌شود، بر این پایه استوار است که نظام جغرافیایی شامل دو زیرنظام فضایی است: مرکز و پیرامون. مرکز به عنوان بخش اصلی نظام تلقی می‌شود و پیرامون شامل بقیه نظام است. این رابطه در سطوح ملی، درون‌قاره‌ای و حتی جهانی قابل مشاهده است.

۷. نظریه دوگانگی منطقه‌ای

این نظریه توسط گونار میردال مطرح شد. او اعتقاد داشت که رشد مراکز خاصی در کشور، به تدریج باعث عقب‌ماندگی سایر مناطق می‌شود. در این نظریه، نظام سرمایه‌داری همچون آهنربا عمل می‌کند و مناطقی که شرایط بهتری دارند، سرمایه و نیروی کار را به خود جذب می‌کنند، در حالی که سایر مناطق توسعه نمی‌یابند.

۸. نظریه آمایش صنعتی

این نظریه ریشه در ایده آمایش سرزمین دارد که به دنبال تعادل در توزیع جغرافیایی جمعیت و فعالیت‌ها است. آمایش سرزمین به دنبال تقسیم کار بین مناطق مختلف بوده و بر اساس ویژگی‌های جغرافیایی، طبیعی و جمعیتی، به تخصیص منابع در بخش‌های مختلف پرداخته است. در این رویکرد، تأکید ویژه‌ای بر مزیت‌های رقابتی مناطق و تقسیم کار منطقه‌ای برای تسریع توسعه وجود دارد.

پیشینه تجربی

گودرزی و حاجانی (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «آینده‌پژوهی اجرای اهداف سند ملی آمایش سرزمین» به بررسی وضعیت اجرای این سند در کشور پرداخته‌اند. با توجه به اهمیت ویژه آمایش سرزمین و گذشت بیش از یک سال از تصویب و ابلاغ سند ملی آمایش سرزمین در اسفندماه ۱۳۹۹، نگرانی‌هایی درباره اقدامات عملی برای اجرای مصوبات این سند در دستگاه‌های اجرایی وجود دارد. مسئله اصلی این پژوهش بررسی شرایط و نقش‌آفرینی بازیگران مرتبط با اجرای سند بود. روش‌شناسی پژوهش بر مبنای رویکرد بازیگرمحور و با استفاده از روش‌های اکتشافی و خبره‌محور طراحی شده است. برای گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه‌ای استفاده شده که ۲۳ نفر از خبرگان حوزه آمایش سرزمین آن را تکمیل کردند. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آینده‌پژوهی مکتور انجام گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که از ۳۳ بازیگر اولیه اثرگذار در اجرای سند، ۱۳ بازیگر به عنوان بازیگر اصلی توسط پنل خبرگان شناسایی شدند. با این حال، متأسفانه تا به امروز عزم و اراده جدی برای اجرای سند ملی آمایش سرزمین در افق پیش رو مشاهده نمی‌شود؛ به عبارت دیگر، الزام‌آوری

مفاد سند و توانایی دستگاه‌های نظارتی به حدی نیست که بازیگران اصلی را ملزم به تمکین کند؛ بنابراین، پیش‌بینی می‌شود که در آینده، اجرای سند با چالش‌های جدی از سوی نهادها و بازیگران مواجه شود. لازم است نهاد متولی، یعنی سازمان برنامه و بودجه و شورای عالی آمایش، با پیگیری‌های جدی و برقراری ارتباط مؤثر و سازگاری نهادی قوی میان بازیگران، زمینه‌ساز ایجاد عزم ملی برای اجرای هر چه سریع‌تر سند ملی آمایش سرزمین شوند. زاکری (۱۴۰۲) در یک گزارش رسمی تحت نظارت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان «مجموعه مطالعات منطقه‌ای و آمایش سرزمین در ایران: بررسی و نقد سند ملی آمایش سرزمین و پیشنهاد برای برنامه هفتم توسعه» بیان کردند که آمایش سرزمین به دنبال ایجاد عدالت منطقه‌ای و توزیع عادلانه ثروت در مناطق ایران است. تلاش‌هایی برای تهیه و اجرای طرح آمایش سرزمین از دهه ۱۳۴۰ آغاز شد و در دهه‌های بعد ادامه یافت. پس از انقلاب نیز تلاش‌هایی برای تدوین اسناد آمایش سرزمین صورت گرفت، اما تا سال ۱۳۹۹ سندی برای آمایش سرزمین در سطح ملی و استانی تصویب نشد. در سال ۱۳۹۹ و به پیشنهاد مرکز پژوهش‌های مجلس، حکمی مبنی بر تدوین این اسناد در قانون برنامه ششم توسعه افزوده شد و نهایتاً برای اولین بار در تاریخ برنامه‌ریزی کشور، این اسناد تهیه و در اسفند ماه همان سال به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسید؛ اما این سند دارای کاستی‌هایی است و هماهنگی میان اسناد ملی و استانی صورت نگرفته است. همچنین، در بخش الزامات سند ملی آمایش، برخی تصمیمات مهم به آینده موکول شده است که از جمله آنها می‌توان به تعیین اولویت‌های صنعتی ملی و استانی، تدوین الگوی آمایش ملی و منطقه‌ای، تهیه پیش‌نویس برنامه قابل اجرا برای آمایش، تعیین منطقه‌بندی آمایش و تدوین اسناد آمایش منطقه‌ای، تبیین الگوی توزیع فضایی و محدوده مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و تدوین الحیه اصلاح قانون تقسیمات سیاسی کشور اشاره کرد. در نهایت، با توجه به اینکه با وجود تصویب سند ملی آمایش سرزمین در اواخر دولت دوازدهم، برخی موارد آن محقق نشده است، پیشنهاد می‌شود تا از فرصت تدوین الحیه برنامه هفتم توسعه استفاده شده و نسبت به تکمیل سند ملی آمایش و هماهنگی اسناد آمایش استانی با آن در سال دوم برنامه اقدام شود. هو و همکاران (۲۰۲۴) در مقاله «ارزیابی آمایش سرزمینی از منظر اهداف توسعه پایدار» به ارزیابی آمایش سرزمینی استان شانانشی چین از منظر اهداف توسعه پایدار (SDGs) می‌پردازد. هدف اصلی این مطالعه ایجاد یک ابزار خودارزیابی برای آمایش سرزمینی مبتنی بر چارچوب SDGs است. نویسندگان ابتدا یک سیستم شاخص برای ارزیابی آمایش سرزمینی استانی چین توسعه داده‌اند. مطالعه با توسعه راهنمای مسئله و انجام تحلیل تطبیقی ادامه می‌یابد. سپس ابزار توسعه یافته برای ارزیابی آمادگی آمایش سرزمینی در استان شانانشی به کار گرفته شده و نتایج به صورت بصری ارائه می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که آمایش سرزمینی استان شانانشی (۲۰۲۱-۲۰۳۵) تا حد زیادی با چارچوب SDGs همسو است، در حالی که برنامه احیای اکولوژیکی فضای زمین استان شانانشی (۲۰۲۱-۲۰۳۵) همسویی جزئی دارد. این عدم تطابق ممکن است با نقش منحصر به فرد احیای اکولوژیکی در برنامه‌ریزی فضایی ملی مرتبط باشد. این مطالعه با ادغام SDGs، عقلانیت و پتانسیل بهینه‌سازی در آمایش سرزمینی استانی چین را ارزیابی می‌کند. این رویکرد به دنبال ارتقای رفاه عمومی است و توصیه‌های عملی برای ادغام توسعه پایدار در راهبردهای آمایش سرزمینی استانی ارائه می‌دهد. استراتیژا و همکاران (۲۰۲۳) در مقاله «ارزیابی چند معیاره در آمایش سرزمینی: رویکرد روش شناختی مشارکتی» به بررسی اهمیت مشارکت عمومی و ذینفعان در آمایش سرزمینی معاصر می‌پردازد و بر لزوم استفاده از ابزارها و روش‌های مناسب برای جمع‌آوری و مدیریت اطلاعات محلی تأکید دارد. هدف این مقاله توسعه یک چارچوب روش شناختی است که بتواند ابزارهای مشارکتی را در مرحله ارزیابی فرآیند برنامه‌ریزی ادغام کند. این چارچوب به برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا سناریوهای جایگزین را ارزیابی کرده و به بررسی «اتحادها» یا «تعارضات» بین گروه‌های مختلف ذینفع بپردازند. مقاله به بررسی یک منطقه خاص در یونان می‌پردازد که در آن سناریوهای جایگزین برای توسعه آینده ارزیابی شده است. نتایج نشان می‌دهد که استفاده از ابزارهای مشارکتی می‌تواند به بهبود گزینه‌های سیاستی کمک کند و به

برنامه‌ریزان اجازه می‌دهد تا نظرات و دیدگاه‌های مختلف را در نظر بگیرند. نویسندگان نتیجه می‌گیرند که ادغام ابزارهای مشارکتی در فرآیند آمایش سرزمینی می‌تواند به افزایش اثربخشی و کارایی فرآیند و نتایج برنامه‌ریزی کمک کند. این رویکرد به برنامه‌ریزان این امکان را می‌دهد که با در نظر گرفتن نظرات و ارزش‌های محلی، تصمیمات بهتری اتخاذ کنند و در نهایت به بهبود کیفیت زندگی در جوامع کمک کنند. گوالبا و همکاران (۲۰۲۳) در مقاله «برنامه‌ریزی حاکم بر آمایش زمین در تعقیب امنیت مالکیت متعارف: موردی از ناحیه کیلومترو در روستایی تانزانیا» به بررسی نقش حاکمیت مشارکتی در آمایش سرزمین و تأثیر آن بر امنیت مالکیت در روستاهای تانزانیا می‌پردازد. هدف اصلی این مقاله بررسی نحوه مشارکت بازیگران محلی در برنامه‌ریزی کاربری زمین و تأثیر آن بر امنیت تصدی در روستاهای تانزانیا است. این تحقیق از روش‌های کیفی استفاده کرده و شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساخت یافته با زمین‌داران و اطلاع‌رسانان کلیدی به همراه بحث‌های گروهی متمرکز با زمین‌داران است. نتایج نشان می‌دهد که مشارکت بازیگران محلی در فرآیند آمایش سرزمین بسیار کم بوده و تصمیم‌گیری در مورد استفاده از زمین به ندرت توسط این بازیگران انجام می‌شود. علاوه بر این، ارتباطات بین بازیگران درگیر نیز دشوار است. مقاله به این نتیجه می‌رسد که حاکمیت مشارکتی در برنامه‌ریزی کاربری زمین برای امنیت مالکیت نیاز به بهبود دارد.

روش شناسی پژوهش

برای دستیابی به حداکثر اجماع و مدل با کیفیت بالا، یک گروه متنوع از خبرگان تشکیل شد. اطلاعات جدول (۱) نمایانگر ویژگی‌های جمعیت شناختی خبرگان در فن دلفی است. از میان ۱۲ خبره در این مطالعه، ۸ نفر (۶۷٪) مرد و ۴ نفر (۳۳٪) زن هستند. در بررسی مرتبه علمی خبرگان، مشخص شد که ۴ نفر (۳۳٪) استادیار، ۵ نفر (۴۲٪) دانشیار و ۳ نفر (۲۵٪) استاد تمام هستند. این توزیع مرتبه علمی نشان‌دهنده تجربه و دانش عمیق خبرگان در زمینه‌های مرتبط با آمایش سرزمین و صنعت نساجی است. توزیع سنی خبرگان نشان می‌دهد که ۱ نفر (۸٪) کمتر از ۴۰ سال، ۳ نفر (۲۵٪) بین ۴۰ تا ۵۰ سال، ۵ نفر (۴۲٪) بین ۵۱ تا ۶۰ سال و ۳ نفر (۲۵٪) بین ۶۱ تا ۷۰ سال سن دارند. این توزیع سنی به وضوح نشان‌دهنده وجود تنوع سنی در میان خبرگان است، که می‌تواند به وجود دیدگاه‌های مختلف و تجربه‌های متفاوت منجر شود. سابقه تدریس خبرگان نشان‌دهنده تنوع قابل توجهی است که در آن ۱ نفر (۸٪) کمتر از ۵ سال، ۳ نفر (۲۵٪) بین ۵ تا ۱۵ سال، ۷ نفر (۵۸٪) بین ۱۵ تا ۲۵ سال و ۱ نفر (۸٪) بیشتر از ۲۵ سال سابقه تدریس دارند. وجود ۵۸٪ از خبرگان با سابقه تدریس بین ۱۵ تا ۲۵ سال نشان‌دهنده تجربه بالای آن‌ها در تدریس و پژوهش است. این تجربه می‌تواند به فهم عمیق‌تر مسائل و چالش‌های مرتبط با آمایش سرزمین و صنعت نساجی کمک کند و نتایج تحقیق را مستحکم‌تر کند. توزیع مقالات پژوهشی خبرگان به این صورت است که ۱ نفر (۸٪) کمتر از ۱۰ مقاله، ۵ نفر (۴۲٪) بین ۱۰ تا ۲۰ مقاله و ۶ نفر (۵۰٪) بیش از ۲۰ مقاله پژوهشی دارند. این توزیع نشان‌دهنده فعالیت‌های علمی و پژوهشی قوی خبرگان است، به‌ویژه با توجه به اینکه نیمی از آن‌ها بیش از ۲۰ مقاله منتشر کرده‌اند. در نهایت، از میان خبرگان، ۸ نفر (۶۷٪) اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی، ۳ نفر (۲۵٪) از دانشگاه آزاد اسلامی و ۱ نفر (۸٪) از دانشگاه پیام نور هستند. این توزیع جغرافیایی و نهادی نشان‌دهنده تنوع و غنای علمی در گروه خبرگان است. اکثریت اعضای هیئت علمی از دانشگاه‌های دولتی، که معمولاً در زمینه‌های تحقیقاتی و علمی دارای اعتبار بیشتری بودند.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی خبرگان در تکنیک دلفی

جنسیت	تعداد	درصد فراوانی	مرتبۀ علمی	تعداد	درصد فراوانی
مرد	۸	۶۷٪	استادیار	۴	۳۳٪
زن	۴	۳۳٪	دانشیار	۵	۴۲٪
			استاد تمام	۳	۲۵٪
سن	تعداد	درصد فراوانی	سابقه تدریس	تعداد	درصد فراوانی
کمتر از ۴۰ سال	۱	۸٪	کمتر از ۵ سال	۱	۸٪
بین ۴۰ تا ۵۰ سال	۳	۲۵٪	بین ۵ تا ۱۵ سال	۳	۲۵٪
بین ۵۱ تا ۶۰ سال	۵	۴۲٪	بین ۱۵ تا ۲۵ سال	۷	۵۸٪
بین ۶۱ تا ۷۰ سال	۳	۲۵٪	بیشتر از ۲۵ سال	۱	۸٪
مقالات پژوهشی	تعداد	درصد فراوانی	عضو هیئت علمی	تعداد	درصد فراوانی
کمتر از ۱۰ مقاله	۱	۸٪	دانشگاه‌های دولتی	۸	۶۷٪
بین ۱۰ تا ۲۰ مقاله	۵	۴۲٪	دانشگاه آزاد اسلامی	۳	۲۵٪
بیشتر از ۲۰ مقاله	۶	۵۰٪	دانشگاه پیام نور	۱	۸٪

بر اساس آنچه در مرور ادبیات و مصاحبه‌ها حاصل شد، لیستی از مقوله‌ها و شاخص‌ها تهیه گردید و ایده‌های خبرگان نیز برای تقویت مفاهیم و متغیرها لحاظ شد. در ادامه راندهای انجام شده برای روش دلفی به تفکیک مورد بررسی قرار گرفته است.

دور اول دلفی برای اجماع خبرگان

مرحله اول روش دلفی شامل طراحی مدل اولیه برگرفته از ادبیات بود و با ایجاد پرسشنامه دلفی انجام شد. با توجه به شاخص‌های مشخص شده پرسشنامه دلفی طراحی شده است که گزینه‌ها با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت بود. در این بخش جایی برای افزودن شاخص‌های اضافی توسط خبرگان فراهم شد تا نتایج تقویت شوند. پس از تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه‌های توزیع شده در میان خبرگان، نتایج مرحله اول دلفی تحلیل شدند. در این مرحله پرسشنامه شماره یک توزیع شده است تا نظرات خبرگان در خصوص مؤلفه‌ها و شاخص‌های مستخرج از ادبیات تحقیق اعتبارسنجی شود. با توجه به اینکه حداکثر اجماع برای هر کدام از مؤلفه‌ها و شاخص‌ها مطرح بوده است؛ سعی شد اجماعی ۷۵٪ برای شاخص‌ها لحاظ گردد. در این تحقیق ابعاد ارزیابی آمایش سرزمین در ۶ دسته شرایط اقلیمی- نوع آب و هوا؛ توجه به نیازهای جامعه- گرایش‌های مصرف؛ سرمایه‌گذاری بازاریابی- بازار مصرف؛ دانش فنی- تکنولوژی؛ عوامل اجرایی؛ عوامل مدیریتی و قانونی قرا گرفته بودند. ضمن آنکه پیامدهای آمایش سرزمین شامل تعادل منطقه ای و توسعه پایدار؛ یکپارچگی سرزمینی؛ حفاظت محیط زیست مطرح شده بود. از سویی دیگر عوامل موثر بر ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی شامل ۶ شاخص کلیدی استفاده از نیروی متخصص کاربرد؛ تعریف جامع و صحیح از آمایش سرزمین؛ ایجاد نظام تشکیلاتی مستقل و قدرتمند؛ استفاده از خرد جمعی به ویژه مشارکت شهروندان و بخش خصوصی؛ توسعه دانش فنی آمایش سرزمین و ایجاد این رشته در مراکز دانشگاهی و

تحقیقاتی؛ فراهم کردن توسعه فرهنگی و اجتماعی با مشارکت مردم مطرح شده است. در ادامه هر کدام از محور های اصلی مدل از منظر خبرگان مورد نظر سنجی قرار گرفت که گزارش میشود.

دور دوم دلفی برای اجماع خبرگان

پاسخ های دور اول دلفی به عنوان پایه ای برای طراحی سؤالات دور دوم استفاده می شوند. در مرحله اول، فهرستی از عوامل تهیه شد که در دور دوم مورد بازنگری و اصلاح قرار می گیرند. در این مرحله، خبرگان با توجه به نظرات سایر همکاران خود، در پاسخ های قبلی خود تجدیدنظر کردند. در واقع روش دلفی در سه حالت متوقف می شود: رسیدن به اجماع نظر؛ دستیابی به اشیاع نظری؛ تبادل اطلاعات کافی. اگر هیچ کدام از این شرایط محقق نشود، فرآیند در دور های بعدی ادامه می یابد. در این مطالعه، مرحله دوم شامل طراحی مدلی اصلاح شده بر اساس مطالعات و دیدگاه های متخصصان در دور اول بود. در ادامه هر کدام از محور های اصلی مدل توسط خبرگان نظر سنجی مجدد شده که گزارش میشود.

یافته های پژوهش

همانگونه که اشاره شد ابعاد ارزیابی آمایش سرزمین در ۶ دسته شرایط اقلیمی- نوع آب و هوا؛ توجه به نیازهای جامعه- گرایش های مصرف؛ سرمایه گذاری بازاریابی- بازار مصرف؛ دانش فنی- تکنولوژی؛ عوامل اجرایی؛ عوامل مدیریتی و قانونی قرا گرفته است که توسط خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت و در دور اول دلفی نسبت به اصلاح، بسط و گسترش مفاهیم و شاخص ها اقدام شد. در ادامه هر کدام از ۶ مولفه به همراه شاخص های ارزیابی آنها نظر سنجی دلفی شده و متناسب با سطوح میانگین برای ماندن در مدل و یا حذف از مدل تصمیم گیری میشود.

تحلیل «شرایط اقلیمی- نوع آب و هوا» در ارزیابی آمایش سرزمین صنعت نساجی بر اساس مرور مبانی نظری، مؤلفه ها و شاخص های مرتبط با ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی جدول ۲ است که در اختیار اعضای پانل دلفی قرار گرفتند. با توجه به سطوح میانگین ها، هر کدام از میانگین ها که کمتر از ۳,۷۵ بوده اند از راند اول حذف می شوند. جدول ۲: نتایج دور اول اعتبار سنجی دلفی برای عوامل مربوطه به «شرایط اقلیمی- نوع آب و هوا».

جدول ۲: نتایج دور اول اعتبارسنجی دلفی برای عوامل مربوطه به «شرایط اقلیمی - نوع آب و هوا»

شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف	نتیجه گیری
		ف	معیار	
بومی سازی اقلیمی	بومی سازی آمایش سرزمین با توجه به ویژگی های اقلیمی	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش - انتقال به راند دوم
پایداری منابع آب	منابع آبی موجود در مناطق مختلف و تأثیر آن بر تأسیسات نساجی	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش - انتقال به راند دوم
ریسک های اقلیمی	تغییرات اقلیمی، از جمله سیلاب ها، خشکسالی ها و طوفان ها	۴,۹۲	۰,۲۸۹	پذیرش - انتقال به راند دوم
آلودگی هوا و آلاینده های صنعتی	آلودگی های ناشی از فعالیت های صنعتی بر شرایط آب و هوایی	۴,۱۷	۱,۵۸۶	پذیرش - انتقال به راند دوم
تناسب اقلیمی برای کشت الیاف	شرایط اقلیمی برای کشت الیاف طبیعی (مانند پنبه، کتان و...)	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش - انتقال به راند دوم

همان گونه که مشاهده می شود؛ همه شاخص ها از میانگین قابل قبولی برخوردار هستند؛ به همین منظور همه شاخص ها، شرط لازم را برای ورود به مرحله بعد دلفی را دارا می باشند. جدول ۳ نیز تغییرات شاخص های مربوط به «شرایط اقلیمی - نوع آب و هوا» را در دور اول دلفی نشان می دهند. در این مرحله شاخص «تحلیل الگوهای بارش» توسط خبرگان به شاخص ها اضافه شد که بیانگر ارزیابی الگوهای بارش در مناطق مختلف است، زیرا تغییر در الگوهای بارش منطقه ای می تواند تأثیرات زیادی بر تأمین منابع آبی و کشاورزی (برای کشت الیاف طبیعی) داشته باشد و بارش ناکافی یا بارش زیاد می تواند بر فرایندهای تولید و تأمین مواد اولیه صنعت نساجی مؤثر باشد.

جدول ۳. تغییرات شاخص ها و مؤلفه های مربوط به عامل «شرایط اقلیمی - نوع آب و هوا»

شاخص های مورد سنجش	نتیجه گیری
مؤلفه ها و یا شاخص های حذف شده	هیچ شاخص یا مؤلفه ای حذف نشد
مؤلفه ها و یا شاخص های اصلاح شده	شاخص یا مؤلفه ای اصلاح نشد
مؤلفه ها و یا شاخص های اضافه شده	تحلیل الگوهای بارش

تحلیل عوامل موثر در ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی

همانگونه که اشاره شد؛ از ادبیات نظری عوامل موثر در ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی در ۶ شاخص شامل استفاده از نیروی متخصص کاربلد؛ تعریف جامع و صحیح از آمایش سرزمین؛ ایجاد نظام تشکیلاتی مستقل و قدرتمند؛ استفاده از خرد جمعی به ویژه مشارکت شهروندان و بخش خصوصی؛ توسعه دانش فنی آمایش سرزمین و ایجاد این رشته در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی؛ فراهم کردن توسعه فرهنگی و اجتماعی با مشارکت مردم ساختاردهی شد و در راند اول دلفی توسط خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت. در ادامه هر کدام از ۶ شاخص متناسب با سطوح میانگین برای ماندن در مدل و یا حذف از مدل تصمیم گیری میشود. با توجه به سطوح میانگین ها، هر کدام از میانگین ها که کمتر از ۳,۷۵ بوده اند از راند اول حذف می شوند.

جدول ۴: نتایج دور اول اعتبارسنجی دلفی برای عوامل موثر در ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی

شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
استفاده از نیروی متخصص و کارآمد	میزان بهره گیری از نیروی انسانی متخصص و کارآمد برای پیاده سازی برنامه های آمایش سرزمین	۴,۴۲	۰,۵۱ ۵	پذیرش - انتقال به راند دوم
تعریف جامع و صحیح آمایش سرزمین	وجود تعریف واضح و جامع از آمایش سرزمین به منظور هدایت و هماهنگی بهتر برنامه ها	۴,۲۵	۰,۶۲ ۲	پذیرش - انتقال به راند دوم
ایجاد نظام تشکیلاتی مستقل و قدرتمند	تشکیل نهادهای مستقل و سازمان یافته جهت مدیریت و اجرای آمایش سرزمین	۴,۴۲	۰,۶۶ ۹	پذیرش - انتقال به راند دوم
استفاده از خرد جمعی به ویژه مشارکت شهروندان و بخش خصوصی	استفاده از دیدگاه های جمعی و تسهیل مشارکت فعال شهروندان و بخش خصوصی در برنامه های آمایش سرزمین	۴,۳۳	۰,۸۸ ۸	پذیرش - انتقال به راند دوم
توسعه دانش فنی در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی	ایجاد بسترهای علمی و تحقیقاتی برای توسعه دانش آمایش سرزمین و تدریس آن در دانشگاه ها	۴,۲۵	۰,۹۶ ۵	پذیرش - انتقال به راند دوم
فراهم کردن توسعه فرهنگی و اجتماعی با مشارکت مردم	افزایش آگاهی عمومی و ترویج فرهنگ مشارکت در راستای توسعه پایدار در آمایش سرزمین	۴,۱۷	۰,۷۱ ۸	پذیرش - انتقال به راند دوم

Test Statistics

N	12
Kendall's W ^a	0.450
Chi-Square	3.975
df	5
Asymp. Sig.	0.044

نتایج نشان می دهد که ارتباط معنی داری میان میانگین های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، تفاوت های معنی داری بین میانگین ها به طور آماری تأیید شد.

بررسی ضریب کندال

همان گونه که مشاهده می شود؛ شاخص ها از میانگین های قابل قبولی برخوردار بودند؛ به همین منظور شرط لازم را برای ورود به مرحله بعد دلفی را دارا هستند. البته؛ خبرگان شاخص های دیگری (طراحی فرآیندها و ساختارهای اجرایی برای پیاده سازی سریع برنامه ها؛ دسترسی به منابع علمی و پژوهشی به روز در زمینه آمایش سرزمین) نیز به عوامل موثر در ارزیابی آمایش سرزمین مزید کردند. بررسی ضریب کندال نیز نتایج نشان می دهد که ارتباط معنی داری میان میانگین های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارتی، تفاوت های معنی داری بین میانگین ها به طور آماری تأیید میشود.

تحلیل پیامدهای ناشی از ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی

همانگونه که اشاره شد؛ از ادبیات نظری پیامدهای ناشی از ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی در ۵ دسته تعادل منطقه ای و توسعه پایدار؛ یکپارچگی سرزمینی؛ حفاظت محیط زیست ساختاردهی شد و در راند اول دلفی توسط خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت. در ادامه هر کدام از سه دسته متناسب با سطوح میانگین برای ماندن در مدل و یا حذف از مدل تصمیم گیری میشود. جدول ۵: بیانگر پیامدهای ناشی از ارزیابی آمایش سرزمین صنعت نساجی است که با توجه به سطوح میانگین ها، هر کدام از میانگین ها که کمتر از ۳,۷۵ بوده اند از راند اول حذف می شوند.

جدول ۵: نتایج دور اول اعتبارسنجی دلفی برای پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
تعادل منطقه‌ای و توسعه پایدار	توسعه زیرساخت‌های منطقه‌ای	بهبود و گسترش زیرساخت‌های مورد نیاز برای رشد صنعت نساجی در مناطق مختلف	۴,۱۷	۰,۷۱۸	پذیرش - انتقال به راند دوم
	کاهش نابرابری منطقه‌ای	کاهش تفاوت‌های اقتصادی و اجتماعی بین مناطق مختلف در اثر توسعه متوازن	۴,۴۲	۰,۶۶۹	پذیرش - انتقال به راند دوم
یکپارچگی سرزمینی	توسعه ظرفیت‌های تولید محلی	ارتقاء تولیدات محلی و کاهش وابستگی به واردات	۴,۰۰	۰,۸۵۳	پذیرش - انتقال به راند دوم
	ترویج حس تعلق به سرزمین	تقویت هویت و حس تعلق مردم به منطقه و کشور	۴,۰۸	۰,۷۹۳	پذیرش - انتقال به راند دوم
حفاظت محیط زیست	تثبیت امنیت سرزمینی	افزایش امنیت و انسجام سرزمینی با جلوگیری از پراکندگی فعالیت‌ها	۴,۰۰	۰,۸۵۳	پذیرش - انتقال به راند دوم
	کاهش آلودگی محیط زیست	کاهش میزان آلاینده‌ها و حفظ کیفیت محیط زیست	۴,۱۷	۰,۵۷۷	پذیرش - انتقال به راند دوم
افزایش کارآیی و بهره‌وری صنعتی	حفاظت از تنوع زیستی	محافظت از گونه‌های زیستی و کاهش آسیب به اکوسیستم‌ها	۴,۵۸	۰,۶۶۹	پذیرش - انتقال به راند دوم
	توسعه صنایع سبز	ایجاد و تقویت صنایع با کمترین تاثیر منفی بر محیط زیست	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش - انتقال به راند دوم
بهبود شرایط اقتصادی اجتماعی	بهبود مدیریت منابع	استفاده کارآمدتر از مواد اولیه و منابع در تولید	۴,۴۲	۰,۹۰۰	پذیرش - انتقال به راند دوم
	افزایش کیفیت تولیدات	ارتقاء کیفیت محصولات تولیدی و افزایش رقابت‌پذیری در بازار	۴,۵۰	۰,۹۰۵	پذیرش - انتقال به راند دوم
بهبود شرایط اقتصادی اجتماعی	ایجاد فرصت‌های شغلی محلی	ایجاد شغل‌های جدید و کاهش نرخ بیکاری در مناطق هدف	۵,۰۰	۰,۰۰۰	پذیرش - انتقال به راند دوم
	ارتقاء سطح رفاه اجتماعی	بهبود کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی در جامعه هدف	۴,۷۵	۰,۴۵۲	پذیرش - انتقال به راند دوم

Test Statistics

N	12
Kendall's W ^a	.572
Chi-Square	35.931
df	11

نتایج نشان می‌دهد که ارتباط معنی‌داری میان میانگین‌های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، تفاوت‌های معنی‌داری بین میانگین‌ها به‌طور آماری تأیید شد.

بررسی ضریب کندال

مؤلفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
			.000	Asymp. Sig.	

همان گونه که مشاهده می شود؛ همه پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی از میانگین قابل قبولی برخوردار است؛ به همین منظور همه شاخص ها شرط لازم را برای ورود به مرحله بعد دارا هستند. در ضمن خبرگان به دو پیامد کاهش نابرابری های اجتماعی (کاهش شکاف های اقتصادی و اجتماعی میان گروه های مختلف) برای مؤلفه بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی و تقویت نهادهای محلی (پشتیبانی و تقویت نهادهای محلی برای مدیریت بهتر مناطق) برای مؤلفه یکپارچگی سرزمینی تاکید داشتند که در دور دوم دلفی مورد نظر سنجی مجدد قرار میگیرد. ضریب کندال به دست آمده نشان می دهد که ارتباط معنی داری میان میانگین های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، تفاوت های معنی داری بین میانگین ها به طور آماری تائید شد. جدول ۶ نیز تغییرات شاخص های « پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی » را در دور اول دلفی نشان می دهند. در این مرحله هیچ شاخصی حذف نشد و توسط خبرگان دو معیار به شاخص ها اضافه شد.

جدول ۶: تغییرات شاخص ها و مؤلفه های مربوط به «پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی»

شاخص های مورد سنجش	نتیجه گیری
مؤلفه ها و یا شاخص های حذف شده	هیچ شاخص یا مؤلفه ای حذف نشد
مؤلفه ها و یا شاخص های اصلاح شده	هیچ شاخص یا مؤلفه ای اصلاح نشد
مؤلفه ها و یا شاخص های اضافه شده	۱- کاهش نابرابری های اجتماعی ۲- تقویت نهادهای محلی

جدول ۷ نتایج دور دوم تحلیل ابعاد و مولفه های ارزیابی آمایش سرزمین را نشان می‌دهد. در دور دوم تحلیل دلفی برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی، ابعاد کلیدی شامل شرایط اقلیمی، نیازهای جامعه، سرمایه‌گذاری و بازاریابی، دانش فنی، عوامل اجرایی، عوامل مدیریتی-قانونی و عوامل اقتصادی-اجتماعی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که تمامی شاخص‌ها با میانگین بالاتر از ۳,۷۵ مورد پذیرش کامل خبرگان قرار گرفتند. در این میان، خودکارسازی و اتوماسیون تولید با میانگین ۴,۹۲ بالاترین امتیاز را کسب کرد که نشان‌دهنده اهمیت ویژه تکنولوژی در این حوزه است. انحراف معیارها نشان می‌دهد که بیشترین توافق خبرگان در مورد اهمیت خودکارسازی تولید (با انحراف معیار ۰,۲۸۹) و کمترین توافق در مورد تحلیل الگوهای بارش و پایش و نظارت مداوم (با انحراف معیار حدود ۱,۲) بوده است. همچنین، شاخص‌های مرتبط با عدالت اجتماعی مانند توزیع عادلانه درآمد و اشتغال‌آفرینی پایدار و نیز شاخص‌های اقلیمی مانند بومی‌سازی اقلیمی و مدیریت ریسک‌های اقلیمی با میانگین ۴,۵۰ و بالاتر، از دیگر عوامل مهم در آمایش سرزمین صنعت نساجی شناخته شدند.

جدول ۷: نتایج دور دوم اعتبارسنجی خبرگان به روش دلفی برای ابعاد و مولفه ها

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
شرایط اقلیمی - نوع آب و هوا	بومی سازی اقلیمی	بومی سازی آمایش سرزمین با توجه به ویژگی های اقلیمی	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش کامل
	پایداری منابع آب	منابع آبی موجود در مناطق مختلف و تأثیر آن بر تأسیسات نساجی	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	ریسک های اقلیمی	تغییرات اقلیمی، از جمله سیلاب ها، خشکسالی ها و طوفان ها	۴,۶۷	۰,۴۹۲	پذیرش کامل
	آلودگی هوا و آلاینده گی صنعتی	آلودگی های ناشی از فعالیت های صنعتی بر شرایط آب و هوایی	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
نیازهای جامعه - گرایش های مصرف	تناسب اقلیمی برای کشت الیاف	شرایط اقلیمی برای کشت الیاف طبیعی (مانند پنبه، کتان و...)	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	تحلیل الگوهای بارش	ارزیابی الگوهای بارش در مناطق مختلف	۳,۹۲	۱,۲۴۰	پذیرش کامل
	تحلیل سبک زندگی جامعه	گرایش جامعه به انتخاب پوشاک با سبک زندگی	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	کیفیت و دوام محصولات	گرایش جامعه به پوشاک با کیفیت بالا و پر دوام	۴,۱۷	۰,۳۸۹	پذیرش کامل
	محصولات سازگار با محیط زیست	توجه جامعه به محصولات نساجی سازگار با محیط زیست	۴,۱۷	۰,۳۸۹	پذیرش کامل

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
سرمایه گذاری- بازاریابی- بازار مصرف	سرمایه گذاری	میزان سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه (R&D)	۳,۸۷	۰,۷۷۸	پذیرش کامل
	بازاریابی رقابتی	تحلیل رقبا و استراتژی های بازاریابی رقابتی	۳,۹۵	۰,۸۶۶	پذیرش کامل
دانش فنی- تکنولوژی	تحلیل بازار مصرف	الگوهای رفتاری، ترجیحات و ویژگی های مصرف کنندگان	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	خودکارسازی و اتوماسیون تولید	میزان استفاده از فناوری های خودکار در فرآیندهای تولید	۴,۹۲	۰,۲۸۹	پذیرش کامل
عوامل اجرایی	انتقال فناوری و دانش فنی	توانایی صنعت نساجی در جذب و انتقال دانش فنی و تکنولوژی های نوین	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	سطح مهارت و آموزش نیروی کار	میزان تخصص و آموزش نیروهای انسانی در کار با فناوری های جدید	۳,۹۲	۰,۶۶۹	پذیرش کامل
	درک مشترک از توسعه فناوریانه	تفاهم و درک مشترک از طرح های توسعه تکنولوژیکی	۴,۴۲	۰,۵۱۵	پذیرش کامل
	پیاده سازی فناوری های سبز و پایدار	میزان استفاده از تکنولوژی های دوستدار محیط زیست در فرآیندهای تولید	۳,۹۲	۰,۶۶۹	پذیرش کامل
عوامل اجرایی	ساختار و تشکیلات اجرایی مناسب	ساختار و تشکیلات اجرایی مناسب برای انجام فعالیتهای آمایش سرزمین	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	ضمانت اجرایی کافی برای مصوبات	ضمانت اجرایی کافی برای مصوبات اجرایی مربوط به آمایش سرزمین	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	هماهنگی بین بخشی	میزان هماهنگی و تعامل بین سازمان ها و نهاد های مختلف برای اجرای مؤثر آمایش سرزمین	۳,۸۰	۱,۱۶۸	پذیرش کامل
	پایش و نظارت مداوم	وجود سیستم های نظارتی برای پایش عملکرد و پیشرفت برنامه های اجرایی	۴,۰۰	۱,۲۷۹	پذیرش کامل
	تأمین منابع مالی پایدار	اطمینان از تأمین منابع مالی کافی و پایدار برای اجرای برنامه های آمایش سرزمین	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
عوامل مدیریتی و قانونی	ظرفیت سازی در نهادهای اجرایی	آموزش و تقویت ظرفیت نهادهای اجرایی برای پیاده سازی صحیح برنامه های آمایش سرزمین	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	تناسب قوانین و مقررات ملی با شرایط محلی	تطابق قوانین و مقررات ملی با نیازها و شرایط محلی در آمایش سرزمین	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	شفافیت در سیاست ها و فرآیندهای مدیریتی	وجود شفافیت در سیاست ها و فرآیندهای مدیریتی مرتبط با آمایش سرزمین	۴,۲۵	۰,۴۵۲	پذیرش کامل
	قابلیت اجرای مصوبات قانونی	توانایی و امکانات موجود برای اجرای مصوبات قانونی مرتبط با آمایش سرزمین	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	حمایت قانونی از توسعه پایدار	وجود قوانین حمایتی برای توسعه پایدار و مدیریت منابع در صنعت نساجی	۴,۰۰	۱,۰۴۴	پذیرش کامل
	نظارت مؤثر بر اجرای قوانین و مقررات	سیستم های نظارتی موجود برای پایش و ارزیابی اجرای قوانین و مقررات در صنعت نساجی	۳,۸۵	۱,۱۶۸	پذیرش کامل
	اشتغال آفرینی پایدار جوامع محلی	میزان ایجاد فرصت های شغلی پایدار و تأثیر آن بر کاهش بیکاری در جامعه	۴,۵۰	۰,۹۰۵	پذیرش کامل
	توزیع عادلانه درآمد و فرصت های اقتصادی	میزان توزیع عادلانه درآمد و فرصت های اقتصادی میان گروه های مختلف اجتماعی	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	درآمدزایی و سودآوری برای جوامع محلی	تأثیر فعالیت های نساجی بر افزایش درآمد و سودآوری برای جوامع محلی	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
	عوامل اقتصادی- اجتماعی	کاهش فقر و نابرابری برای جوامع محلی	تأثیر آمایش سرزمین در صنعت نساجی بر کاهش فقر و کاهش نابرابری های اقتصادی	۴,۰۰	۰,۷۳۹
کیفیت مشارکت اجتماعی در برنامه ها		میزان و کیفیت مشارکت جوامع محلی و گروه های مختلف در برنامه های توسعه	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
Test Statistics					
	N	ارتباط معنی داری میان میانگین های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارت دیگر،	12		
	Kendall's W ^a	تفاوت های معنی داری بین میانگین ها به طور آماری تأیید شد.	.659		
	Chi-Square		99.409		
	df		32		
	Asymp. Sig.		.000		

مطابق جدول فوق، میانگین و انحراف معیارهای ارزیابی شده در دور دوم دلفی بعد از اعمال تغییرات، مورد تأیید خبرگان قرار گرفت و نتایج انحراف معیارها نیز نشانگر آن است که میزان اجماع بین اعضای پانل دلفی در خصوص این مفاهیم ارتقاء یافته است. با توجه به آنکه مقدار آماره کای دو در آزمون کندال (ضریب توافق W) در سطح خطای کوچک تر از ۰,۰۵ معنی دار است؛ بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان بیان داشت که تفاوت میانگین رتبه ها معنی دار می باشد. پس می توان به صورت کلی اجماع میان نظرات خبرگان را در خصوص همه مفاهیم در مرحله دوم پذیرفت؛ بنابراین با توجه دستیابی به اجماع کلی در دور دوم دلفی از ورود به دور سوم خودداری می شود.

جدول ۸ نتایج دور دوم اعتبارسنجی خبرگان به روش دلفی برای پیامدهای ارزیابی آزمایش سرزمین را نشان می دهد. بررسی میانگین ها نشان می دهد که "تثبیت امنیت سرزمینی" با میانگین ۴,۸۳ و "توسعه زیرساخت های منطقه ای" با میانگین ۴,۶۷ بالاترین امتیازها را کسب کرده اند. این امر نشان دهنده اهمیت ویژه مسائل امنیتی و زیرساختی در آزمایش سرزمین است. همچنین "حفاظت محیط زیست" با میانگین ۴,۵۰ در رتبه بعدی قرار دارد که نشان می دهد خبرگان به مسائل زیست محیطی نیز توجه ویژه ای داشته اند. تحلیل مؤلفه های پنج گانه (تعادل منطقه ای، یکپارچگی سرزمینی، حفاظت محیط زیست، افزایش کارآیی و بهبود شرایط اقتصادی - اجتماعی) نشان می دهد که تمامی شاخص ها میانگین بالاتر از ۳,۷۵ داشته و مورد پذیرش کامل قرار گرفته اند. کمترین میانگین مربوط به "افزایش کیفیت تولیدات" با نمره ۳,۸۳ است که البته همچنان در محدوده پذیرش کامل قرار دارد

جدول ۸: نتایج دور دوم اعتبارسنجی خبرگان به روش دلفی برای پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
تعادل منطقه‌ای و توسعه پایدار	توسعه زیرساخت‌های منطقه‌ای	بهبود و گسترش زیرساخت‌های مورد نیاز برای رشد صنعت نساجی در مناطق مختلف	۴,۶۷	۰,۷۷۸	پذیرش کامل
	کاهش نابرابری منطقه‌ای	کاهش تفاوت‌های اقتصادی و اجتماعی بین مناطق مختلف در اثر توسعه متوازن	۴,۱۷	۰,۳۸۹	پذیرش کامل
	توسعه ظرفیت‌های تولید محلی	ارتقاء تولیدات محلی و کاهش وابستگی به واردات	۴,۰۰	۰,۰۴۱	پذیرش کامل
یکپارچگی سرزمینی	ترویج حس تعلق به سرزمین	تقویت هویت و حس تعلق مردم به منطقه و کشور	۴,۱۷	۰,۳۸۹	پذیرش کامل
	تثبیت امنیت سرزمینی	افزایش امنیت و انسجام سرزمینی با جلوگیری از پراکندگی فعالیت‌ها	۴,۸۳	۰,۳۸۹	پذیرش کامل
	تقویت نهادهای محلی	پشتیبانی و تقویت نهادهای محلی برای مدیریت بهتر مناطق	۴,۳۳	۰,۷۷۸	پذیرش کامل
حفاظت محیط زیست	کاهش آلودگی محیط زیست	کاهش میزان آلاینده‌ها و حفظ کیفیت محیط زیست	۴,۵۰	۰,۵۲۲	پذیرش کامل
	حفاظت از تنوع زیستی	محافظت از گونه‌های زیستی و کاهش آسیب به اکوسیستم‌ها	۴,۰۰	۱۰,۰۴۴	پذیرش کامل
	توسعه صنایع سبز	ایجاد و تقویت صنایع با کمترین تاثیر منفی بر محیط زیست	۳,۹۵	۰,۸۶۶	پذیرش کامل
افزایش کارآیی و بهره‌وری صنعتی	بهینه‌سازی مدیریت منابع	استفاده کارآمدتر از مواد اولیه و منابع در تولید	۳,۸۸	۰,۹۰۵	پذیرش کامل
	افزایش کیفیت تولیدات	ارتقاء کیفیت محصولات تولیدی و افزایش رقابت‌پذیری در بازار	۳,۸۳	۰,۹۰۵	پذیرش کامل
بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی	ایجاد فرصت‌های شغلی محلی	ایجاد شغل‌های جدید و کاهش نرخ بیکاری در مناطق هدف	۳,۹۹	۰,۵۶۷	پذیرش کامل
	ارتقاء سطح رفاه اجتماعی	بهبود کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی در جامعه هدف	۴,۲۵	۰,۴۵۲	پذیرش کامل

مولفه ها	شاخص های ارزیابی	توصیف شاخص های مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	نتیجه گیری
	کاهش نابرابری های اجتماعی	کاهش شکاف های اقتصادی و اجتماعی میان گروه های مختلف	۴,۰۰	۰,۷۳۹	پذیرش کامل
Test Statistics					
	بررسی ضریب کندال	ارتباط معنی دار بین میانگین های مورد مطالعه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، تفاوت های معنی داری بین میانگین ها تأیید شد.	N	12	
			Kendall's W ^a	.660	
			Chi-Square	40.529	
			Df	13	
			Asymp. Sig.	.000	

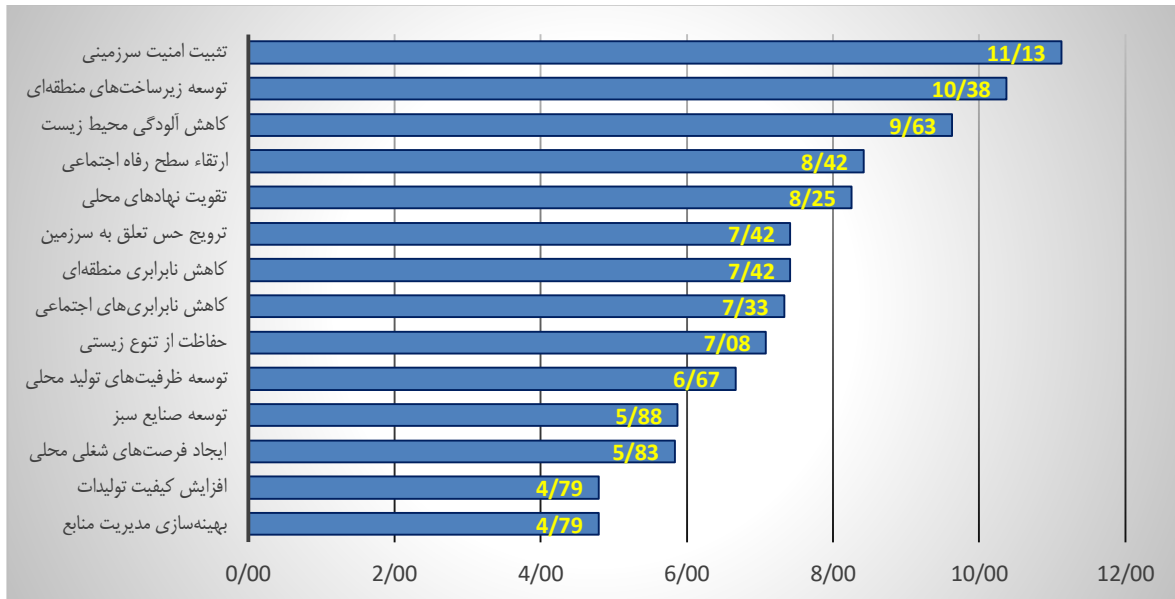
نتایج آزمون کندال برای پیامدها نیز نشان می دهد که ضریب کندال ۰,۶۶۰ و سطح معناداری ۰,۰۰۰ نشان دهنده توافق نسبتاً قوی بین نظرات ۱۲ خبره شرکت کننده است. مقدار کای-اسکوئر ۴۰,۵۲۹ با درجه آزادی ۱۳ تأیید می کند که تفاوت معناداری بین میانگین ها وجود دارد و می توان به نتایج این دور از دلفی اعتماد کرد. این یافته ها نشان می دهد که خبرگان در مورد پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین به یک اجماع قابل قبول رسیده اند.

جدول ۹: نتایج رتبه بندی شاخص های مربوط به پیامدهای ناشی از ارزیابی آمایش سرزمین

شاخص ها	Mean Rank	شاخص ها	Mean Rank
توسعه زیرساخت های منطقه ای	7.42	توسعه صنایع سبز	5.88
کاهش نابرابری منطقه ای	6.67	بهینه سازی مدیریت منابع	4.79
توسعه ظرفیت های تولید محلی	7.42	افزایش کیفیت تولیدات	4.79
ترویج حس تعلق به سرزمین	11.13	ایجاد فرصت های شغلی محلی	5.83
تثبیت امنیت سرزمینی	8.25	Test Statistics^a	
تقویت نهادهای محلی	9.63	N	12
کاهش آلودگی محیط زیست	7.08	Chi-Square	40.529
حفاظت از تنوع زیستی	2.88	df	13
		Asymp. Sig.	.000
		a. Friedman Test	

آماره آزمون در رتبه بندی فریدمن

شکل ۱: به وضوح رتبه بندی شاخص های مربوط به پیامدهای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی را نشان می دهد.

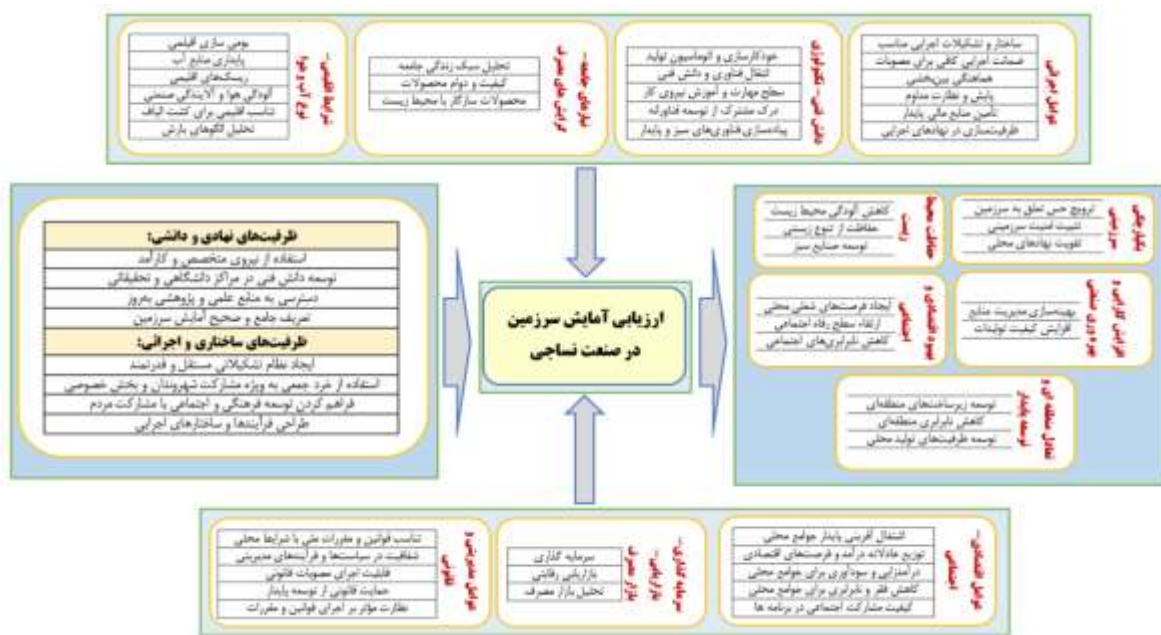

شکل ۱: رتبه بندی شاخص های مربوط به عوامل موثر بر ارزیابی آمایش سرزمین

نتیجه گیری و پیشنهادها

نتایج کلی پژوهش نشان می دهد که ابعاد ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی شامل ۱- شرایط اقلیمی- نوع آب و هوا (شامل مؤلفه های بومی سازی اقلیمی، پایداری منابع آب، ریسک های اقلیمی، آلودگی هوا و آلاینده های صنعتی، و تناسب اقلیمی برای کشت الیاف، تحلیل الگوهای بارش)؛ ۲- نیازهای جامعه- گرایش های مصرف (مؤلفه های تحلیل سبک زندگی جامعه، کیفیت و دوام محصولات، و محصولات سازگار با محیط زیست)؛ ۳- سرمایه گذاری- بازاریابی- بازار مصرف (شامل مؤلفه های سرمایه گذاری، بازاریابی رقابتی و تحلیل بازار مصرف)؛ ۴- دانش فنی- تکنولوژی (مؤلفه های خودکارسازی و اتوماسیون تولید، انتقال فناوری و دانش فنی، سطح مهارت و آموزش نیروی کار، درک مشترک از توسعه فناورانه، و پیاده سازی فناوری های سبز و پایدار)؛ ۵- عوامل اجرایی (شامل مؤلفه های ساختار و تشکیلات اجرایی مناسب، ضمانت اجرایی کافی برای مصوبات، هماهنگی بین بخشی، پایش و نظارت مداوم، تأمین منابع مالی پایدار و ظرفیت سازی در نهادهای اجرایی)؛ ۶- عوامل مدیریتی و قانونی (مؤلفه های تناسب قوانین و مقررات ملی با شرایط محلی، شفافیت در سیاست ها و فرآیندهای مدیریتی، قابلیت اجرای مصوبات قانونی، حمایت قانونی از توسعه پایدار، و نظارت مؤثر بر اجرای قوانین و مقررات)؛ ۷- عوامل اقتصادی- اجتماعی (شامل مؤلفه های اشتغال آفرینی پایدار جوامع محلی، توزیع عادلانه درآمد و فرصت های اقتصادی، درآمدزایی و سودآوری برای جوامع محلی، کاهش فقر و نابرابری برای جوامع محلی، و کیفیت مشارکت اجتماعی در برنامه ها) است. همچنین نتایج نشان می دهد که عوامل موثر بر ارزیابی آمایش سرزمین را میتوان در دو دسته ۱- ظرفیت های نهادی و دانشی (استفاده از نیروی متخصص و کارآمد، توسعه دانش فنی در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی، دسترسی به منابع علمی و پژوهشی به روز، تعریف جامع و صحیح آمایش سرزمین) و ۲- ظرفیت های ساختاری

و اجرایی (ایجاد نظام تشکیلاتی مستقل و قدرتمند، استفاده از خرد جمعی به ویژه مشارکت شهروندان و بخش خصوصی، فراهم کردن توسعه فرهنگی و اجتماعی با مشارکت مردم، طراحی فرآیندها و ساختارهای اجرایی) ساختاردهی کرد. پژوهش حاضر نشان می‌دهد که ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی می‌تواند منجر به دستیابی به نتایج و پیامدهای مهمی شود. این پیامدها را می‌توان در ۵ بعد مهم دسته‌بندی کرد: ۱- تعادل منطقه‌ای و توسعه پایدار (ارزیابی آمایش سرزمین می‌تواند به توسعه زیرساخت‌های منطقه‌ای، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای، و توسعه ظرفیت‌های تولید محلی در راستای دستیابی به توسعه پایدار منجر شود)؛ ۲- یکپارچگی سرزمینی (این ارزیابی‌ها می‌تواند به ترویج حس تعلق به سرزمین، تثبیت امنیت سرزمینی، و تقویت نهادهای محلی کمک کند و به افزایش یکپارچگی سرزمینی بینجامد)؛ ۳- حفاظت محیط زیست (ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی، می‌تواند به کاهش آلودگی محیط زیست، حفاظت از تنوع زیستی، و توسعه صنایع سبز در این صنعت منجر شود)؛ ۴- افزایش کارآیی و بهره‌وری صنعتی (این ارزیابی‌ها می‌توانند به بهینه‌سازی مدیریت منابع و افزایش کیفیت تولیدات در صنعت نساجی کمک کنند و بهره‌وری و کارآیی صنعتی را ارتقا دهند)؛ ۵- بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی (ارزیابی آمایش سرزمین می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی محلی، ارتقاء سطح رفاه اجتماعی، و کاهش نابرابری‌های اجتماعی در جوامع محلی منجر شود). نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده در این پژوهش برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی از اهمیت و تأثیرگذاری بالایی برخوردارند و می‌توانند در طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه پایدار این صنعت مورد استفاده قرار گیرند. شکل ۲. ابعاد و مؤلفه‌های مدل نهایی را پس از اعتباریابی نشان می‌دهد.

شکل ۲. مدل مفهومی نهایی تحقیق برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی

در تحقیقات خارجی اخیر، کشورهای مختلف روش‌ها و رویکردهای مختلفی را برای بهبود آمایش سرزمین اتخاذ کرده‌اند. به‌عنوان مثال، پژوهش‌ها و همکاران (۲۰۲۴) در چین به‌ویژه به ارزیابی هم‌راستایی آمایش سرزمین استان شانشی با اهداف توسعه پایدار (SDGs) پرداخته و بر ادغام راهبردهای توسعه پایدار در آمایش سرزمین تأکید کرده است. این تحقیق مشابهت‌هایی با نتایج پژوهش‌های رحمان‌الدین (۲۰۲۰) دارد که بر اهمیت استفاده از برنامه‌ریزی کاربری زمین به‌عنوان ابزاری برای دستیابی به توسعه پایدار در محیط‌های مختلف تأکید دارد. همچنین، تحقیق استراتیژا و همکاران (۲۰۲۳) در یونان به بررسی اهمیت مشارکت عمومی و ذینفعان در فرآیند آمایش سرزمین پرداخته است. این مطالعه مشابه تحقیقات کیسلینگ و پوتر (۲۰۲۰) در سوئیس است که به تحلیل ظرفیت‌های حکمرانی منطقه‌ای در آمایش سرزمین و تأثیرات آن بر فرآیندهای اجرایی پرداخته است. هر دو تحقیق تأکید دارند بر اینکه مشارکت مؤثر ذینفعان محلی می‌تواند به بهبود تصمیم‌گیری‌ها و کارآمدی فرآیندهای آمایش سرزمین کمک کند. در حوزه استفاده از داده‌های چندبعدی برای ارزیابی آمایش سرزمین، تحقیق فان و همکاران (۲۰۲۱) در چین چارچوبی برای ارزیابی آمایش سرزمین بوم‌شناختی ارائه داده‌اند. تحقیقات گودرزی و حاجبانی (۱۴۰۲)، و پورحیدری و همکاران (۱۴۰۲) به تحلیل وضعیت اجرای سند ملی آمایش سرزمین و چالش‌های مرتبط پرداخته‌اند، که مشابه به هدف پژوهش حاضر است که به طراحی مدلی برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی ایران می‌پردازد. در این تحقیقات، همچنین به نقش بازیگران مختلف در فرآیند اجرای آمایش سرزمین و مشکلات موجود در تحقق آن اشاره شده است که می‌تواند به شناسایی موانع کلیدی در پیاده‌سازی مدل آمایش سرزمین در صنعت نساجی کمک کند. در عین حال، پژوهش‌هایی مانند تحقیق کریم‌پور ریحان و شریف‌جاهد (۱۴۰۱) و زاگری (۱۴۰۲) به موانع و چالش‌های اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین و عدم تحقق اهداف آن‌ها در ایران اشاره دارند که نشان‌دهنده نیاز به اصلاحات در ساختارهای اجرایی و قانونی است. این تحقیقات می‌توانند به توسعه مدل ارزیابی کمک کنند و مبنای مفهومی لازم برای چارچوب‌های اجرایی جدید در صنعت نساجی را فراهم سازند. یکی از جنبه‌های نوآوری این تحقیق، طراحی مدلی تخصصی و کاربردی برای ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی است که در پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی کمتر به آن پرداخته شده است. اکثر مطالعات پیشین به طور کلی به ارزیابی آمایش سرزمین در ابعاد عمومی‌تر (مانند کشاورزی یا محیط زیست) پرداخته‌اند، اما این تحقیق مدل خاصی را برای ارزیابی این صنعت در ابعاد اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی ارائه می‌دهد. این مدل با استفاده از معیارهای مختلف از جمله نیازهای جامعه و روندهای مصرف، تأثیرات صنعت نساجی را در سطح سرزمینی تحلیل می‌کند و می‌تواند به برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کمک کند تا تصمیمات بهینه‌تری اتخاذ کنند.

پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر ابعاد و مولفه‌های ارزیابی آمایش سرزمین در صنعت نساجی:

- برای جلوگیری از بحران‌های ناشی از تغییرات اقلیمی و بهبود استفاده از منابع آب، ایجاد برنامه‌های بومی‌سازی اقلیمی ضروری است. به‌ویژه در مناطقی که منابع آب محدود هستند، صنایع نساجی باید به سمت استفاده از فناوری‌های نوین و روش‌های آب‌کشی کم‌مصرف حرکت کنند. این اقدام می‌تواند با توسعه سیستم‌های بازیافت آب و استفاده از منابع آب‌باران صورت گیرد.
- با توجه به تغییرات در گرایش‌های مصرف و توجه بیشتر به محصولات پایدار، لازم است که صنعت نساجی محصولات خود را متناسب با نیازهای جامعه به‌ویژه در زمینه کیفیت، دوام، و سازگاری با محیط زیست طراحی و تولید کند. استفاده از الیاف طبیعی و فرآیندهای تولید سبز می‌تواند نقش مهمی در جذب بازار مصرف و کاهش اثرات زیست‌محیطی ایفا کند.

• به منظور رشد صنعت نساجی و رقابت‌پذیری در بازار جهانی، لازم است که از تکنیک‌های پیشرفته بازاریابی و تحلیل دقیق بازار مصرف استفاده شود. توجه به نیازهای خاص مشتریان و برندسازی محصولات با ویژگی‌های خاص می‌تواند به ارتقای جایگاه صنعت نساجی ایران در بازارهای جهانی کمک کند. همچنین، تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور بهبود زیرساخت‌ها و افزایش تولید، نیازمند بازاریابی رقابتی هوشمند است.

منابع

میرمحمدی، سیدمحمد، غلامرضا، کاظمیان غلامرضا و رضایی، سجاد. (۱۴۰۰). الزامات پیاده‌سازی آمایش سرزمین در فرایند مدیریت و توسعه کشور. ۳۶۰-۳۸۹.

کریم‌پور ریحان، مجید و شریف‌جاهد، شهرزاد. (۱۴۰۱). سیر تحولات آمایش سرزمین در ایران. آمایش و توسعه، ۲(۱).

پورحیدری، علی، محمدی، معصومه و سلمانیان، جواد. (۱۴۰۲). مرور و بررسی اجمالی سند ملی آمایش سرزمین. دهمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی ایران، تهران.

بختیاری، ایرج. (۱۴۰۲). توسعه متوازن و آمایش سرزمینی: الزامات و چالش‌ها. فصلنامه تخصصی حکمرانی متعالی، ۴(۴)، ۴۳-۹.

وکیلی، س. (۱۴۰۰). آمایش سرزمین از مفهوم تا مطلوب. روزنامه ایران، ۷۶۵۶.

زاکری، زهرا. (۱۴۰۲). مجموعه مطالعات منطقه‌ای و آمایش سرزمین در ایران: بررسی و نقد سند ملی آمایش سرزمین و پیشنهاد برای برنامه هفتم توسعه. مطالعات اقتصادی (گروه توسعه و برنامه‌ریزی). مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مردادماه ۱۴۰۲.

گودرزی، محسن و حاجیانی، ابراهیم. (۱۴۰۲). آینده پژوهی اجرای اهداف سند ملی آمایش سرزمین. آمایش سرزمین. لشگری تفرشی، احسان. (۱۳۹۹). جایگاه کارکردی دولت در مدیریت و برنامه‌ریزی آمایش سرزمین در چارچوب انگاره نئولیبرالیسم. تحقیقات جغرافیایی، ۳۵(۳)، ۲۲۵-۲۳۶.

Bakhtiari, Iraj. (2023). "Balanced Development and Land Use Planning: Requirements and Challenges." *Specialized Quarterly on Superior Governance*, 4(4), 9-43. (In Persian)

Ellis, E. C., Goldewijk, K. K., Gaillard, M.-J., Kaplan, J. O., Thornton, A., Powell, J., Garcia, S. M., Beaudoin, E., & Zerboni, A. (2019). Archaeological assessment reveals Earth's early transformation through land use. *Science*, 365(6456), 897-902. <https://doi.org/10.1126/science.aav0171>

- .Fan, C., Gai, Z., Shen, S., & Sun, S. (2021). An implementation evaluation framework of ecological spatial planning based on multi-dimensional data: A case study in China. *Urban Forestry & Urban Greening*, 63, 127222.
- .Fidan, F. Ş., Aydoğan, E. K., & Uzal, N. (2024). Comprehensive analysis of social subcategories throughout life cycle assessment approach for the textile industry. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s11367-024-02340-8>
- .Fonseca, A., Ramalho, E., Gouveia, A., Henriques, R., Figueiredo, F., & Nunes, J. (2023). Systematic insights into a textile industry: Reviewing life cycle assessment and eco-design. *Sustainability*, 15(21), 15267. <https://doi.org/10.3390/su152115267>
- .Gomes, C., Pires, I., Monteiro, L., Lima, T. M., & Gaspar, P. D. (2024). Empowering eco-friendly choices: An environmental impact assessment decision support system for textile and clothing. *Applied Sciences*, 14(2), 659. <https://doi.org/10.3390/app140200659>
- .Goudarzi, Mohsen, and Hajjani, Ebrahim. (2023). "Futures Studies of the Implementation of the National Land Use Planning Document's Objectives." *Land Use Planning*. (In Persian)
- .Gwaleba, M. J., Kongela, S. M. and Kombe, W. J. (2023), "Governing land use planning in pursuit of customary tenure security: A case of Kilombero District in rural Tanzania", *Journal of Property, Planning and Environmental Law*, Vol. 15 No. 3, pp. 109-129. <https://doi.org/10.1108/JPEL-11-2022-0035>
- .Hu, Q., Zhang, Y., Wang, J., Huo, R., & Feng, Z. (2024). The Evaluation of Territorial Spatial Planning from the Perspective of Sustainable Development Goals. *Sustainability*, 16(7), 2965.
- .Karimpoor Reihan, Majid, and Sharifjihad, Shahrazad. (2022). "The Evolution of Land Use Planning in Iran." *Land Use and Development*, 2(1). (In Persian)
- .Kiessling, N., & Pütz, M. (2020). Assessing the regional governance capacities of spatial planning: The case of the canton of Zurich. *Regional Studies, Regional Science*, 7(1), 183–205. <https://doi.org/10.1080/21681376.2020.1776631>
- .Lashgari Tafrihi, Ehsan. (2020). "The Functional Role of the State in Land Use Planning Management within the Framework of Neoliberalism." *Geographical Research*, 35(3), 225-236. (In Persian)
- .MirMohammadi, Seyed Mohammad, Gholamreza, Kazemian Gholamreza, and Rezaei, Sajad. (2021). "Requirements for Implementing Land Use Planning in the Management and Development Process of the Country." 360-389. (In Persian)

- Pourheidari, Ali, Mohammadi, Masoumeh, and Salmani, Javad. (2023). "A Review and Overview of the National Land Use Planning Document." 10th National Conference on Studies and New Research in Geography, Architecture, and Urban Planning, Tehran. (In Persian)
- Vakili, S. (2021). "Land Use Planning from Concept to Ideal." Iran Newspaper, 7656. (In Persian)
- Zakeri, Zahra. (2023). "A Collection of Regional Studies and Land Use Planning in Iran: A Review and Critique of the National Land Use Planning Document and Suggestions for the Seventh Development Plan." Economic Studies (Development and Planning Group). Research Center of the Islamic Consultative Assembly, August 2023. (In Persian)